

PRILOGA „ZVONČKU“

O veri naših pradedov.

Spisal *Droh.*

Naši pradedi so oboževali naravo. Videli so namreč vsak dan razne prirodne pojave; videli so sonce, luno, zvezde; čuli so grom, opazovali razliko med poletjem in zimo, pomladjo in jesenjo. Teh prikazni pa si niso znali tako razlagati kakor mi, ampak mislili so, da jih povzročča neko nadprirodno bitje, to je namreč bog. Če besni vihar, tedaj se bogovi med seboj vojskujejo; če nastane noč, podleže bog svetlobe bogu teme; spomladi premaga neko nam dobrotno bitje drugo sovražno, ki nas je hotelo z mrazom in snegom pokončati.

Božanstva naših prednikov se delé v dve vrsti: v dobra ali bogove in v zlobna ali bese. To se pa zopet da razlagati iz tega, ker je človeku nekaj prirodnih prikazni koristnih, nekaj pa škodljivih. Bogovi dajejo človeku zdravje, živež, dobro letino, srečo pri živinoreji, zmago v vojski; besi pa ga preganjajo z boleznijo, pobojem, smrtjo.

Vrhovni bog in oče vseh bogov je Perun ali Svarog. Ustvaril je po mnenju starih Slovanov nebo in zemljo. On daje blagodejno toploto. V boju z besi rabi strahovito orožje — grom in strele. Njemu so zažigali največ in najlepših darov. Njegovi otroci se imenujejo Svarožiči.

Sin njegov Daždbog ali Daždibog je bog solnca. Njemu v čast so zažigali v dobi, ko je dan najdaljši (namreč o kresu) po gričih in hribih kresove. Okolo ognjev pa je mladina pela in plesala. Tudi »koleda« je njemu posvečen praznik. Obhajal se je celih dvanajst dni z gostijo, petjem in plesom. In oba praznika sta se ohranila do današnjega dne. V predvečer sv. Janeza Krstnika se zažigajo kresovi in pojo pesmi, ki nas tuintam še spominjajo starih poganskih časov. In o Božiču se pojo kolednice, ki nas takisto spominjajo na nekaterih mestih na ono dobo, ko so tavalili naši pradedje še v temi nevednosti — v poganstvu.

Daždbogova brata in Perunova sinova sta Ogenj in Mesec, prvi bog ognja, drugi meseca.

Triglav, bog zemlje, morja in zraka, najbrž ni bil vsem Slovanom skupen. Kot vladarja treh kraljevstev so ga upodabljali s tremi glavami.

Vebes je zaščitnik veselih pastirjev in varuje njihove črede pred volkovi in drugimi zvermi.

Stribog napravlja nevihto in kaznuje hudobne ljudi s točo.

Kurent je bog razuzdanosti. Njegov praznik se obhaja o pustu z veselimi šalami in burkami. Spomin na ta praznik je pust, pustne šeme in norčije, ki se uganjajo takrat.

Med ženskimi božanstvi naj navedemo Vesno, boginjo pomladi, Morano, boginjo zime in smrti. Njena poslanica je Mora, ki »tlači«
speče ljudi, pa tudi živali. Vera na to se je ohranila do današnje dobe. Še sedaj lahko zapazimo kje na kmetih na svinjaku ali na hlevnih vratih znamenje, ki se imenuje »mora«. Enako znamenje se nahaja časih tudi na zibelkah.

Deva ali Devana in Živa sta boginji lepote in rodovitnosti. Oni dajeta žitu bujno rast, sadnemu drevju lepo rdeč sad in varujete vinsko trto raznih mrčes. Tudi Lada je bila boginja lepote.

Razen na te, pa so verovali naši predniki še na mnogo manjših bogov in božanstev, rekli bi, duhov.

Tako stanujejo po gozdih, ob potokih, na gorah, na polju Vile. Po svojih stanovanjih se delé v zračne, zemske (gorske, poljske) in vodne (morske se imenujejo tudi morske deklice). One odvajajo umrle junake v »nav«
ali »raj«, zbirajo oblake in vladajo vetrovom. Njihovo petje je nad vse krasno. Kdor je enkrat čul vilino petje, se bo vedno spominjal nanje. Človeku so nekatere prijazne, druge sovražne: zračne so navadno prijazne, vodne sovražne, zemske pa sedaj prijazne, sedaj sovražne. Spomin nanje se je ohranil v neštevilnih narodnih pravljicah.

Rojenice in sojenice vsakemu človeku takoj ob rojstvu prorokujejo, kaj bo v življenju in kake smrti bo umrl. Mati novorojenčeva jih ne čuje, ampak kak tujec ali berač, časih tudi hišni hlapec, ki potem pove staršem sodbo. Rojenice prihajajo pod okno pa tudi v hišo, v kateri se je dete ravnokar rodilo. Vselej pa so tri. Stanujejo v zemskih jamah in luknjah.

Nahaja pa se tudi moško božanstvo nižje vrste, ki sodi o človeški usodi. Usud, tako imenovan v srbskih narodnih pesmih, ima svojo lastno palačo, v kateri stanuje s svojimi hlapci in deklami. Vhod v njegovo stanovanje varuje tolpa divjih zveri, katere mora človek z mesom potolažiti, če hoče, da ga puste v palačo. Eno noč trosi po hiši zlata in srebra, to je srečo in bogastvo, drugo pa pomanjkanje in uboštvo. Kdor se rodi srečne noči, tega čaka sreča in bogastvo, kdor pa nesrečne, ta ostane svoje žive dni trpin, naj se trudi, kolikor hoče.

Rusalka so krasne deklice, bivajoče ob rajskem jezeru, v katerem se kaj rade kopljejo.

Med zlobnimi duhovi so najimenitnejši škrtati, že omenjena Mora, hudirji, zlodeji, vragi in volkodlaki. Volkodlak je človeške postave, človeškega obraza, le da je po vsem telesu porasten z volčjo dlako. Razvija se hitro kakor živali, le pamet se mu počasi razvija. Zibati in pestovati ga je treba manj časa kot druge otroke. Komaj je star dve leti, že hodi na lov, kolje ovce in koze, prav kakor volk. Uloviti ga je grozno težko. Kadar ga love, se sam uvrsti med lovce. Potem ga pa lóvil!

Malik je silen nagajivec. Biva največkrat v gozdu, kjer oponaša naše glasove. Če si žalosten, se ti smeje, če si jezen, te draži in se ti smeje na vse grlo. Zvečer pride tudi v hišo in zahteva, naj mu dajo jesti. Če ne dobi ničesar, nagaja vso noč, pobija lonce in sklede, prevrača omare i. t. d. Človek si ga lahko kupi in zapre v škatljico, ker se lahko izpremeni, v kar se hoče. Izpod škatljice pa pade vsak dan zlatnik. Rasti je majhne. Oblečen je v pisano suknjico, ki mu sega do kolen.

Vede napravljajo solčni in lunin mrk.

Vedomci in vederci bivajo v raznih podzemskih votlinah.

Vodni mož ima svojo dijamantno palačo na dnu kake velike reke. V tej stanuje s svojo vodno ženo. Njegovi sinovi hodijo kaj radi plesat med ljudi, kjer si izbirajo neveste.

Čarovnice in vražarice znajo »narediti«, da komu živina pogine, da se mleko ne seseda i. t. d.

Razen tega pa je tudi vsak praded »hišni bog«, ki varuje družino in domovanje nesreče.

Vsi slovanski narodi so verovali na neumrjročnost duše. Dokler truplo ni pokopano ali sežgano, leta duša umrlega po drevesih, nato pa se preseli v »nav« ali »raj«. Tu je polno lepih pašnikov, pisanih trat in zelenih gozdov. Duše žive prav tako, kakor so umrli živeli na tem svetu. Da bi mož ne sameval na drugem svetu, so se žene dale mnogokrat obenem s trupli umrlih soprogov sežgati. Pa tudi živali, ki so bile pokojnemu najdražje, so mnogokrat sežigali. »Nav« pa je bil le bivališče dobrih. Hudobni so morali po smrti v takozvano »temno noč«, kjer so bivali skupaj z besi.

Na grobovih se je obhajala »strava« s pojedino in petjem žalnih pesmi. Spomin na to se je ohranil v »pogrebščini« ali »sedmini«.

Svečenikov v začetku ni bilo, ampak starejšina je opravil za svojo družino njihov opravek na kakem holmu, v gozdu, logu ali kakem drugem svetem kraju. Daroval je bogovom in jih prosil milosti.

Roža in lilija.

*Na jugu sredi dehtečih vrtov,
na jugu sredi belih gradov
ponosno je vzrasla roža,
solnce ji lice boža.*

*Ā sestrico njeno lilijo
zanesli vetrovi so v severni hlad,
k nji prišla nikoli, nikjer ni pomlad,
snegovi so umorili jo . . .*

Vida.

